

[1]

MÈXIC: PAISATGE CONTEMPORANI

Imatge:

© BIENNAL DE PAISATGE

Un dels precedents a nivell mundial en relació a la protecció legal de paisatges, des de grans reserves naturals fins a poblats genuïns, és Mèxic. Es troben lleis que daten d'inici del segle XIX, però és a partir de mitjans segle XX quan es comencen a concentrar tots els esforços en definir una legislació que empari la protecció del patrimoni paisatgístic mexicà. Si ens fixem en el denominador comú que tenen la majoria de projectes del país que s'han presentat al llarg de les edicions de la Biennial Internacional de Paisatge de Barcelona, el concepte de paisatge no es queda en allò natural, també indaga en els aspectes més culturals, posant èmfasis en la societat i com aquesta revalora i interacciona amb el que l'envolta. En aquests treballs es reflexa com el paisatge és un incentiu projectual, un punt de partida en què a través de la construcció, on en alguns casos de la no-construcció, posa de manifest els valors més intrínsecs del territori.

Els objectius marcats per les diferents polítiques paisatgístiques de Mèxic estan dotats de diferents instruments i estratègies per tal de donar resposta concreta i aconseguir els reptes fixats. Gràcies al marc legal establert amb la Llei de protecció del paisatge històric i cultural

de Mèxic, impulsada pel diputat federal Uriel Flores Aguayo (integrant del grup parlamentari de El Partido de la Revolución Democrática) al maig de 2015, es fixa el paisatge com a concepte de doble component, espacial i temporal, però també multi-escalar. La subjectivitat impregna la definició, i per tant en resulta complicat buscar una vessant més objectiva. És per això, que la llei proposa unes eines necessàries per aconseguir els objectius de conservació i gestió i que estiguin, en part, en mans de diferents administracions públiques les quals tinguin incidència paisatgística. Decrets de directrius, estudis de paisatge, catàlegs de paisatge rellevants, anàlisis d'impacte i integració paisatgística, projectes d'actuació paisatgística. Tots aquests són estris els quals la llei sistematitza, i també adjudica qui els ha d'elaborar i executar, com els governs regionals o ajuntaments.

Les ciutats de Mèxic han sofert una pressió urbanística provocada per la demanda d'habitatge requerida per abastar les onades migratòries, i conseqüentment, els espais públics queden desemparats, més dèbils per a la comunitat. Aquesta transformació territorial ha generat espais residuals, que ara són el punt de partida per recuperar els valors culturals, ambientals i sostenibles a partir de noves arquitectures de paisatge que, amb una visió transversal del lloc, no només integren les seves preexistències o gèrmens, sinó que també posen damunt la taula les preocupacions i problemes a resoldre per incloure la comunitat en tots aquests processos de canvi.

És evident l'interès pel valor històric, mantenir vius els orígens i a partir d'aquí reconvertir el lloc. Això és latent en els projectes de Copalita, parc eco-arqueològic (Huatulco) de Mario Eduardo Schjentan; i també en Malinalco Residence (Malinalco) del mateix autor, on l'indret queda definit per la presència de restes arqueològiques i per l'arquitectura carregada de valor.

No obstant, no només l'arquitectura passada és la més virtuosa, molts projectes han posat l'ull en antics espais industrials, ara en desús, i aposten per una transformació d'aquests emfatitzant el context original com a recurs per a reconvertir-los en nous paisatges, com per exemple El Museu de l'Acer (Monterrey, Nueva León) de James A. Lord i també El jardí natura del parc bicentenari (Ciudad de México) de Mario Eduardo Schjentan. Sense deixar de mirar el llegat, hi ha una tendència relacionada amb nous models ecològics més sostenibles, deixant enrere vegetacions més exòtiques i reintroduint espècies natives que a la vegada rescaten el paisatge original mexicà, tal i com es pot veure en La porta de la creació (Monterrey) de Rene Bihan, en El paisatge arqueològic de la ruta de l'amistat (Ciudad de México) de Pedro Camarena i ja en el citat El jardí natura del parc bicentenari on els jardins botànics representen els biomes més significatius de Mèxic.

Tal i com esmentàvem al principi, hi ha una voluntat d'involucrar a la societat des del primer esbós per tal crear una comunitat participativa i generar una apropiació ciutadana dels espais creats. Els arquitectes Julio Gaeta i Luby Springall ho posen de manifest en els seus projectes com El parc lineal del ferrocarril de Cuernavaca (Ciudad de México) o en El memorial a las víctimes de la violència (Ciudad de México). A una altra escala, en Construint comú-unitat (Ciudad de México), Alin V. Wallach i Rozana Montiel Saucedo van transformar juntament amb els veïns un espai comunitari.

Per altra banda, a un nivell més urbà però sense perdre de vista la col·lectivitat, hi ha un conjunt de projectes que estableixen continuïtats entre zones. En altres paraules, hi ha una integració de diferents trames o zones residuals que han quedat més 'despenjades' de la ciutat i l'objectiu és precisament aquest: construir-la. Per exemple, en el ja esmentat Parc

lineal del ferrocarril de Cuernavaca, el bosc lineal urbà planteja un espai públic multiescalar que cus el sistema d'espais urbans de la ciutat. Diferent, però en la mateixa línia d'establir connexió amb la ciutat circumdant i aconseguir espais dinàmics i catalitzadors trobem el projecte Masterplan Centre Orient de la Montada (Ciutat de Mèxic) de Pere Joan Ravetllat i Carme Ribas. Aquests encaixos urbans també plantegen una mixticitat d'usos per tal de generar noves centralitats, com per exemple, en El Pla Immsa San Luis (San Luis Potosí) de Mario Eduardo Schjetnan o en Tecnològic de Monterrey, Pla de regeneració urbana (Monterrey) de Dennis Pieprz on es planteja una transformació d'una zona universitària cap a una comunitat més integrada en el districte.

Finalment, incidint en el tema de l'administració pública, podem posar damunt la taula els treballs universitaris de l'Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Monterrey (Campus Guadalajara). Malgrat que aquests projectes estan ubicats a Costa Rica, es pot palpar si aquests són el cultiu de tot el que la legislació del seu país incentiva. Es tracta d'un projecte hotelier lligat a la naturalesa. Les tres composicions aposten per mantenir la vegetació existent (el paisatge local preval per sobre les altres preexistències, la flora autòctona és la dominant) i també es planteja el concepte de reforestació en terrenys afectats per plagues. En relació al paisatge cultural, hi ha una aposta per les tècniques de construcció locals. L'artesanía i les tradicions en són referents, però sense deixar de banda l'aplicació de materials renovables i sostenibles que tinguin cura del medi ambient.

Queden més o menys clares les premisses, tot i que no són definitòries d'una forma de fer; deixen exposats els mecanismes oportuns per evitar la pèrdua dels valors socialment reconeguts en matèria de paisatge. És evident la necessitat de definir aquests paisatges i, analitzant els projectes de la Biennial, s'intueix una clara voluntat de continuar amb aquestes directrius de cara al futur i gràcies a entitats com CONACULTA (Consell nacional per ala cultura i les arts) i SEMARNAT (Secretaria de medi ambient i recursos naturals) que vetllen per integrar plenament aquestes iniciatives. El paisatge mexicà, entès en tots els seus aspectes, té la sort d'estar protegit, però ara la pilota està a la teulada dels arquitectes, dels paisatgistes, dels urbanistes...i sobretot de la societat que a poc a poc va adquirint la consciència entre territori i comunitat, i de com el paisatge és una peça visible que està directament relacionada amb conceptes com la qualitat de vida, identitat del lloc...

5/07/2019

[Tornar](#) [2]

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : <https://www.arquitectes.cat/ca/oficina-paisatge/mexic-paisatge-contemporani>

Links:

[1] <https://www.arquitectes.cat/ca/oficina-paisatge/mexic-paisatge-contemporani>

[2] <https://www.arquitectes.cat/ca/javascript%3Ahistory.back%281%29>